

Muzeum umění Olomouc: O muzeu umění, sbírání a vystavování výtvarného umění na Olomoucku

Pavel Zatloukal

The Olomouc Museum of Art: Collecting and Exhibiting Art in Olomouc

The Olomouc Museum of Art was founded more than sixty years ago. It was not created all at one time: its development was gradual and took many twists and turns. This particularly applies to its core collection, which consists of State, Church and private collections that were donated to the care of the Museum. Today the Olomouc Museum of Art looks after 170,000 art objects, both ancient and modern. The exhibits and the additional activities occupy three separate buildings: the Museum of Modern Art (the future home of the Central European Forum project) and two Archdiocesan Museums, in Olomouc and in Kroměříž. The Museum's fundamental objectives are to provide aesthetic experiences while also contributing to the restoration of Olomouc to its former status. The confrontation between old and modern art has helped to maintain continuity between the pillars of European civilisation: Antiquity, Judaism and Christianity.

Keywords: Olomouc, Museum of Modern Art, Archdiocesan Museum

Muzeum umění v Olomouci bylo založeno před více než šedesáti lety. Přesto není možné říci, že vzniklo jednoznačným, jednorázovým aktem. Vytvářelo se postupně s mnoha peripetemi. Týká se to především jeho podstaty, kterou tvoří státní, církevní i soukromé sbírkové fondy, o něž pečuje. Jejich původ, zdejší soustředování, ale také rozptylování sahají poměrně daleko do minulosti. Proto si alespoň ve stručnosti jejich osudy připomeňme.¹

Královské město Olomouc sice ztratilo v důsledku třicetileté války postavení hlavního města markrabství Moravského, na druhé straně jako sídlo moravského biskupství a univerzity zůstávalo dál duchovním střediskem země. Jeho výtvarná kultura se přitom v následujících staletích rozvíjela ve dvou paralelních proudech. Ten první souvisel s biskupstvím, později arcibiskupstvím a dalšími církevními institucemi. Ten druhý patřil měšťanské kultuře.

Přestože můžeme počátky sbírání výtvarného umění v Olomouci sledovat

od raného 16. století, tedy od doby, kdy se zde zformovalo významné centrum záalpské renesance a humanismu, skutečné základy sběratelství souvisejí až s episkopátem biskupa Karla II. z Lichtensteinu-Castelkorna (1624/1664–1695). Velkorysý biskupův program zahrnul na jedné straně dokončení rekatolizace země, na straně druhé její materiální rekonstrukci po válečném zpusťování, a stejně tak i „znovuzkříšení umění“. Činnost, kterou rozvinul, byla mnohostranná a současně hluboce promyšlená. Pustil se do řady velkorysých stavebních podniků. Za jeho episkopátu byly zásadně přestavěny či zcela nově vystavěny městské rezidenční paláce a zámky, především v Olomouci, Brně a v biskupském lenním městě Kroměříži. V Kroměříži navíc na základě důmyslného ikonografického programu buduje zámecký areál s Květnou a Podzámeckou zahradou s galerií antikizujících soch v kolonádě. Antika a především inspirace Ovidiovými Proměnami, tedy téma času jako základního nositele proměny, se biskupovi staly doslova posedlostí.

1 Podrobněji: ZATLOUKAL, Pavel (ed.). *Muzeum umění Olomouc 1951–2011*. Olomouc, 2012.

prof. PhDr. Pavel Zatloukal
Muzeum umění Olomouc
zatloukal.pa@email.cz

2 PAVLÍČKOVÁ, Radmila. *Sídla olomouckých biskupů. Mece-náš a stavebník Karel z Liechtensteinu-Castelkorna 1664–1695. Olomouc, 2001.*

3 BREITENBACHER, Antonín. *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži. Kroměříž, 1925.*

BREITENBACHER, Antonín. *K dějinám arcibiskupské obrazárny v Kroměříži. Seznam obrazů Františka von Imstenraed z r. 1667. In: Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci, 1932, č. 45, s. 1–47.*

BREITENBACHER, Antonín a DOSTÁL, Eugen. *Katalog arcibiskupské obrazárny v Kroměříži. Kroměříž, 1930.*

4 ELBEL, Martin a JAKUBEC, Ondřej (eds.) *Olomoucké baroko I. Proměny ambicí jednoho města. Úvodní svazek. Olomouc, 2010.*

5 MACHYTKA, Lubor. *K dějinám obrazárny olomouckých biskupů a arcibiskupů v 18. století. In: Okresní archiv v Olomouci 1985. Olomouc, 1986, s. 145–150.*

6 ZATLOUKAL, Ondřej. *Et in Arcadia ego. Historické zahrady Kroměříže. / Et in Arcadia ego. Historical Gardens at Kroměříž. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004.*

Do Olomouce a do Kroměříže začal zvát řadu umělců, především ze severní Itálie, kteří měli jeho ambiciózní výtvarné aspirace naplnit.²

V roce 1673 se mu navíc podařilo vstoupit mezi největší evropské sběratele umění, když získal kolekci více než dvou set obrazů a kreseb. Nabídl mu ji obchodníci s uměním bratři Franz (1632–1694) a Bernhard (1637–1694) von Imstenraedové z Kolína nad Rýnem. Část nejkvalitnějších děl pocházela ze sbírek popraveného anglického krále Karla I. (1600/1625–1649) a jiných aristokratů, například jednoho z největších sběratelů své doby Thomase Howarda z Arundelu (1585–1646). V jejich kolekci převládaly obrazy a jména významných italských a nizozemských renesančních i soudobých malířů, jakými byli Hans von Aachen, Jacopo Bassano, Petr Brueghel I., Caravaggio, Correggio, Anthonis van Dyck, Lucas van Leyden, Andrea Mantegna, Sebastiano del Piombo, Tizian, Palma Vecchio, Paolo Veronese a další. Biskup tak mohl zásadním způsobem obohatit obě teprve nedávno založené obrazárny v Olomouci i v Kroměříži. Ve sbírání obrazů navíc pokračoval až do konce života, takže jich nakonec zdobilo stěny jeho moravských rezidencí a v nich umístěných galerií přes patnáct set. Karel II. z Lichtensteinu-Castelkorna založil na kroměřížském zámku také knihovnu, v níž se pokusil soustředit maximum vědění své doby, včetně hudební sbírky, souboru grafických listů a také sbírku mincí a medailí. V roce 1691 odkázal veškeré sbírky svým nástupcům s povinností pečovat o ně a rozmnožovat je.³

Biskupovy umělecké zájmy se staly jedním ze zásadních podnětů pro rozvoj mecenátu a sběratelství, které se poté v Olomouci rozvíjely až do poloviny 18. století. Větší kolekce obrazů, kreseb a grafických listů, které byly orientovány ke zdejšímu charakteristickým sběratelským okruhům – italskému, nizozemskému a středoevropskému – vytvářeli jak někteří kanovníci – členové olomoucké kapituly, tak zdejší významné

klášterní komunity, zejména olomoučtí augustiniáni či premonstráti z blízkého Kláštera Hradisko a jeho převorství na Sv. Kopečku.

Zatímco olomoucké baroko bylo v průběhu 17. století do značné míry dílem přespolních umělců, ať již italských nebo rakouských či německých, v první polovině 18. století je v hlavní míře začali formovat místní tvůrci. Přes řadu živelných pohrom, které po roce 1700 město postihly, se jejich přičiněním mění hlavní městská prostranství v pozoruhodnou veřejnou glyptotéku. Vytvořila svérázný pendant k zdejší obrazovým galeriím i Lichtensteinově kroměřížské kolonádě. Na jedné straně vzniká soubor kašen, které odkazují k antické mytologii, na druhé straně se základní dominantou hlavního náměstí stává největší středoevropský barokní monument, Čestný sloup Nejsvětější Trojice. Olomoučané se tehdy stylizovali do role jednoho z dědiců antického Říma (podle humanistické pověsti měl město založit Gaius Julius Caesar) a potomků zachránců křesťanství (podle jiné pověsti měli být pod olomouckými hradbami před půl tisíciletím poraženi východní nájezdníci).⁴

Tento bájeslovný rozkvět pohasl s proměnou Olomouce v mohutnou pohraniční pevnost. Následné osvícenské reformy a rušení klášterů město ochudily o většinu výtvarných sbírek i bohaté knihovny. Také olomoučtí biskupové a od roku 1777 arcibiskupové se začali ve svých budovatelských a sběratelských zájmech orientovat spíše k nedaleké Kroměříži, k jejímu zámku a stále intenzivněji také k zahradám. Arcibiskup Antonín Theodor z Colloredo-Waldsee (1726/1777–1811) dokončil po požáru desetiletí trvající obnovu zámku a při reorganizaci zámecké obrazárny inicioval velké přesuny řady obrazů z Lichtensteinovy olomoucké kolekce do Kroměříže.⁵ Nemenší pozornost však věnoval také druhé z kroměřížských zahrad, zahradě Podzámecké, které nechal vtisknout charakter *jardin pittoresque*.⁶ Olomoucká obrazárna se ocitla téměř na pokraji zániku, když v roce 1830, v době episkopátu arci-

biskupa Rudolfa Jana (1788/1819–1831), proběhla dražba více než dvou set údajně nepotřebných obrazů, mimo jiné také podstatné části Imstenraedovské sbírky. Podobná dražba, byť s menšími ztrátami, byla v téže době uspořádána i v Kroměříži.⁷

Situace se v tomto ohledu začala zlepšovat až za arcibiskupů Bedřicha z Fürstenbergu (1813/1853–1892) a Theodora Kohna (1845/1893–1904/1915). Byly obnoveny nákupy sbírek, především starého italského umění s cílem doplnit fondy olomoucké obrazárny. Kroměřížská zámecká galerie byla nově uspořádána a desítky starých obrazů restaurovány. Posledním z olomouckých arcibiskupů, který měl – a díky tragickému vývoji střední Evropy naposledy mohl mít – kulturní a sběratelské ambice, byl Leopold Prečan (1866/1923–1947). Také on pokračoval v restaurování množství obrazů v Kroměříži a olomouckou kolekci v arcibiskupské rezidenci prakticky obnovil doplněním řady nových přírůstků.⁸

Vraťme se však ještě do 19. století. Na jeho konci byla olomoucká pevnost zrušena a město kolem roku 1900 prožilo krátkou gründerskou éru. Období 19. století bylo stoletím historismu a také věkem zakládání muzeí. Rovněž v Olomouci jich několik vzniklo. Londýnský a pak i vídeňský příklad ovlivnily založení Umělecko-průmyslového muzea císaře Františka Josefa I. v roce 1873. Olomoucké Historické muzeum vzniklo roku 1879. V roce 1883 se ustavil Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci a roku 1908 vzniklo Přírodovědné muzeum arcivévody Josefa Ferdinanda.

V muzeích byly soustředěny dosud rozptýlené veřejné i některé soukromé kolekce starého umění, které začaly být od té doby více či méně systematicky doplňovány nákupy ze současné tvorby. V roce 1900 vznikla Společnost přátel umění v Olomouci, která začala provozovat pravidelnou výstavní činnost. Umělecké spolky nebo společnosti přátel umění byly v té době totiž v celé střední

Evropě hlavními protagonisty výstavní činnosti a také trhu s uměním. Již na zahajovací výstavě společnosti bylo představeno několik set děl ze zdejších veřejných i soukromých sbírek. Následující expozice, které byly instalovány ve směnách v pravidelných sezónních intervalech, byly věnovány dílu moravských a také olomouckých umělců německé i české národnosti, ale rovněž jednotlivým malířům a grafikům i uměleckým sdružením z Vídně, Rakouska nebo z Německa.⁹

V tomto okruhu se také pohybovali průmyslník a bankéř Otto Primavesi (1868–1926) a jeho žena Mäda (1874–1962).

V posledním desetiletí před první světovou válkou se stali předními středoevropskými mecenáši a sběrateli umění. V novostavbě svého „anglického“ domu v centru Olomouce shromáždili pozoruhodné sbírky předních představitelů vídeňské secese a symbolismu.

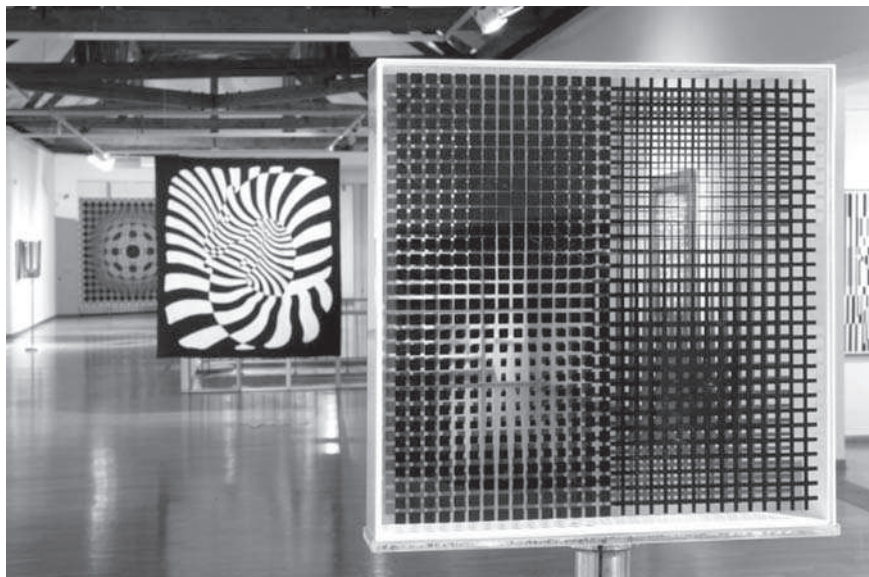
Objednávali sochařská díla od Antona Hanaka (1875–1934), stejně jako obrazy od Gustava Klimta (1862–1918). Svoje umělecké sbírky budovali s cílem obsáhnout symbolistní ideu kultu ženy, ženskosti, mateřství, dětství a obrody života, která z nich pramení, a to v širokém rozpětí od ženy-dítěte, přes matku až po femme fatale. Postupně se navíc stali předními aktéry úsilí o stylovou jednotu s ideálem Gesamtkunstwerku – souhry architektury, volných a užitých umění – a konečně také o jednotu života s uměním. Vzpomeňme jen Hanakovu kašnu Dítě nad všedním dnem či Klimtův Portrét Mädy ml. Jejich úsilí vyvrcholilo, když začali spolupracovat s dalším rodinným přítelem, architektem Josefem Hoffmannem (1870–1956). Hoffmann pro ně navrhl rozlehlé letovisko v Jeseníkách, které bylo v interiérech kompletně vybaveno uměleckořemeslnými dílnami Wiener Werkstätte. Bylo to v době, kdy se olomoučtí manželé začali ve vídeňských dílnách intenzivně angažovat, až nakonec převzali jejich vedení. Po válce věnovali tomuto pozoruhodnému pokusu o tvorbu komplexního životního stylu veškerou energii i jmění, ale ve změněné společenské situaci již

7 MACHYTKA, Lubor. *K dějinám arcibiskupské obrazárny v Olomouci v 19. století.*

In: Okresní archiv v Olomouci 1986, Olomouc, 1987, s. 171–176.

8 MACHYTKA, Lubor. *Historický úvod.* *In: MACHYTKA, Lubor, NEUMANN, Jaromír a ŠAFAŘÍK, Eduard A. Mistrovská díla starého umění v Olomouci. Katalog výstavy. Olomouc, 1967, s. 7–22.*

9 ZATLOUKAL, Pavel. *Výtvarná kultura.* *In: SCHULZ, Jindřich (red.), Dějiny Olomouce II. Olomouc, 2009, s. 360–373.*

Obr. 1: Muzeum moderního umění. Z výstavy Victora Vasarelyho, 2007. Archiv Muzea umění Olomouc.

nedokázali úpadku dílen zabránit. Jejich pozoruhodné sbírky se pak rozptýlily do celého světa, v Olomouci z nich zůstalo jen torzo Hanakových soch.¹⁰

Také v meziválečných letech se vystavování výtvarného umění v Olomouci věnovaly především výtvarné spolky. Klub přátel umění a později také Skupina olomouckých výtvarníků sdružovaly umělce české národnosti. Zdejší Němci a Židé pokračovali ve výstavní činnosti v rámci Gesellschaft der Kunstfreunde in Olmütz a také nově založené pobočky celostátního spolku Metznerbund – ovšem pouze do okupace Československa v roce 1939.¹¹ Tragédie holokaustu poznamenala také olomoucké sběratelství. Nenávratně tehdy z města zmizelo několik významných sbírek evropského umění 19. a 20. století.¹²

Po druhé světové válce došlo ve zdejších muzejnictví k výrazným změnám. Již v roce 1924 se tři olomoucká muzea sloučila v jediné Muzeum hlavního města Olomouce. V roce 1951 se mění na Vlastivědné muzeum Olomouc s krajskou působností a v jeho rámci je také založena Galerie výtvarného umění v Olomouci. Její sbírky se konstituují po celou první polovinu padesátých let. Vznikly vyčleněním z Muzea hlavního města Olomouce, z konfiskátů po vyhnání olomouckých Němcích, z některých církevních souborů, které byly zestátněny, ale také ze sbírek olomouckých výtvarných spolků, Klubu přátel umění nebo Skupiny olomouckých výtvarníků. Svoje první výstavy a expozice galerie zpočátku instalovala v muzeu, brzy však získala budovu Domu umění a o řadu let později také komorní Kabinet grafiky.

V roce 1954 tak mohla být otevřena stálá expozice českého výtvarného umění 20. století, která byla později několikrát rekonstruována. Doplnovala ji expozice malířství 19. století na nedalekém zámku v Náměšti na Hané.¹³

Expozice moderního umění musela být zpočátku částečně postavena na zápůjčkách děl z Národní galerie v Praze (to patřilo k tradici již od meziválečných let). Později si už galerie při jejich obměnách vystačila z vlastních sbírek. Byly doplňovány nákupy, odkazy a dary, které z olomoucké galerie v průběhu šedesátých let vytvořily co do počtu třetí největší veřejnou sbírku výtvarného umění v celé zemi. V té době se také začala orientovat nejen na lokální nebo české, ale také zahraniční umění se specializací na sochařskou tvorbu 20. století. Ve starých olomouckých parcích uspořádala pod názvem Sochařské bilance několik přehlídek aktuálního sochařského umění. Další specializací se stala sbírka drobné a užité grafiky exlibris.¹⁴ V roce 1967 byla navíc z arcibiskupské sbírky a galerijní kolekce starého umění připravena expozice Mistrovská díla starého umění v Olomouci, která po desetiletích nezájmu zveřejnila vybraná díla, z nichž některá pocházela již ze sbírky biskupa Karla II. z Lichtensteinu-Castelkorna.

Do tohoto nadějného vývoje neblaze zasáhla okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v roce 1968 a následná normalizace. Nákupy sbírek i výstavní činnost byly podřízeny zpřísněnému ideologickému dohledu. Galerijní aktivity byly navíc výrazně omezeny zbořením Domu umění roku 1980. Stálá galerijní expozice byla redukována na Pamětní síň tří lokálních umělců. Uzavírání se do ideologicky i národnostně omezeného ghetta normalizačního období bylo možné – avšak pouze dílčím způsobem – vzdorovat jen v některých dílčích oblastech galerijní práce, doplňováním sbírek kresby a grafiky a nově založenou sbírkou architektury. Skutečně živé umění však galerijní výstavní sály míjelo. Uplatňovalo se byť s obtížemi jinde, především v rámci tzv.

10 ZATLOUKAL, Pavel. Vila Primavesi v Olomouci. Olomouc, 1990.

11 MALIVA, Josef. Vznik, vývoj a činnost olomouckého Klubu přátel umění do března roku 1939. In: Acta Universitatis Palackianae Olomucensis Facultatis Paedagogicae, Aesthetica VII, Výtvarná výchova 6, Olomouc, 1991, s. 27–79.

SCHULZOVÁ, Alena. Výtvarný život v Olomouci ve dvacátých letech dvacátého století. Disertační práce Filozofické fakulty Univerzity Palackého. Olomouc, 1993.

12 VLNAS, Vít. Prameny k uměleckým ztrátám na československém území v letech 1939–1945 (Regesta fondu B 323 Spolkového archivu v Koblenzi). In: Opuscula historiae Artium. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis. F 48. Brno, 2004, s. 143–157.

13 ZATLOUKAL, Pavel (ed.) Muzeum umění Olomouc 1951–2011. Olomouc, 2012, kap. Dům umění, s. 72–81.

14 ZATLOUKAL, Pavel (ed.) „Oznámení o Ikarově letu“. Olomoucká šedesátá léta v zrcadle výtvarné kultury. Katalog výstavy. Olomouc, 1998.

šedé zóny. Až na výjimky nebylo tehdy vystavováno ani staré umění.¹⁵

Tyto neblahé časy ukončil 17. listopad 1989. Galerie získala rozsáhlý objekt v centru historické Olomouce, v němž byly v průběhu devadesátých let adaptovány prostory pro výstavní činnost, přednášky a edukační práci s návštěvníky, knihovnu, kavárnu, depozitáře i pracovny. S otevřením prvních výstavních sálů v roce 1993 galerie změnila název na Muzeum umění Olomouc. Měl nejen odlišit staronovou instituci od rozvíjející se komerční sféry, ale především naznačit její inovovanou orientaci k širěji pojaté výtvarné kultuře. Výstavní činnost se postupně rozprostřela od výtvarné tvorby Olomoucka přes české umění k širším, mezinárodním souvislostem (obr. 1). Sbírky začaly být doplňovány o dříve tabuizované autory i celé tematické okruhy, a také jejich záběr se rozšířil na fotografii, užité umění (sedací nábytek), autorskou knihu. Rozvinula se rovněž bohatá publikační činnost. Takřka denně je výstavní činnost doplněna některým z večerních programů: přednáškou, besedou, koncertem, animační činností.¹⁶

Po dohodě s olomouckým arcibiskupstvím a ministerstvem kultury bylo muzeu umění také svěřeno vybudování Arcidiecézního muzea v Olomouci – prvního specializovaného muzea tohoto druhu v zemi (obr. 2). Definitivním podnětem k jeho zřízení se stala olomoucká návštěva papeže Jana Pavla II. v roce 1995, který několikrát nabádal k tomu, aby se katolická církev angažovala i v této kdysi jí tak vlastní kulturní oblasti. Pro sídlo arcidiecézního muzea byla zvolena část starého olomouckého hradu v sousedství katedrály sv. Václava. Církev k tomu vyčlenila areál kapitulního děkanství s komplexem někdejšího románského paláce a také podstatnou část sbírkových fondů. Stát se prostřednictvím muzea zavázal, že všechny objekty nechá opravit a bude hradit provoz nového muzea. Po náročnou rekonstrukci spojenou s rozsáhlým archeologickým výzkumem a restaurátorskými zásahy bylo Arcidiecézní muzeum Olomouc otevřeno

v roce 2006. Kromě části románského biskupského paláce (obr. 3) z poloviny 12. století s gotickou křížovou chodbou kolem rajskeho dvora je v jeho středověkých, renesančních a barokních prostorech možné navštívit podzemní archeologickou zónu a několik stálých expozic, které na jedné straně vrcholí kolekcí gotického umění, na druhé straně olomouckou obrazárnou. Obrazárna představuje opět výběr ze tří tradičních olomouckých malířských kolekcí – arcibiskupské, muzejní a jedné soukromé sbírky. Kromě toho jsou v muzeu také prostory pro krátkodobé výstavy, víceúčelový sál Mozarteum (pojmenovaný na památku zdejšího pobytu Mozartovy rodiny), prostory pro edukační činnost, kavárna a v bývalém hospodářském dvoře depozitáře, restaurátorský ateliér a pracovny.¹⁷

O rok později, v roce 2007, bylo otevřeno další Arcidiecézní muzeum, tentokrát na kroměřížském zámku. Olomoucké arcibiskupství zde svěřilo Muzeu umění Olomouc odbornou správu rozsáhlého fondu čítajícího přes 100.000 sbírkových předmětů od malířství, sochařství, kresby, grafiky, hudebního archivu, knihovny, numismatické sbírky po užité umění. Také tady jsou návštěvníkům kromě obrazárny k dispozici prostory pro krátkodobé výstavy. Muzeum umění se současně podílí na teoretické části projektu Národního památkového ústavu *Národní centrum zahradní kultury*, na jehož základě byla metodicky rekonstruována raně barokní Květná zahrada a část romantické Podzámecké zahrady, které jsou doplněny výukovým centrem

Obr. 2: Arcidiecézní muzeum Olomouc. Archiv Muzea umění Olomouc.

15 *Ibidem*, kap. *Pamětní síně*, s. 81–87.

16 ZATLOUKAL, Pavel. *Muzeum umění Olomouc. Olomouc Museum of Art. Olomouc 1992.*

17 ELBELOVÁ, Gabriela a ZATLOUKAL, Pavel (eds.) *Arcidiecézní muzeum Olomouc. Průvodce. Olomouc, 2006.* JAKUBEC, Ondřej a ZATLOUKAL, Pavel (eds.) *Arcidiecézní muzeum Olomouc. Olomouc, 2009.*

18 ZATLOUKAL, Ondřej a ZATLOUKAL, Pavel (eds.) *Luk & lyra. Ze sbírek Arcidiecézního muzea Kroměříž. Katalog výstavy. Olomouc, 2008.* ZATLOUKAL, Ondřej (ed.) *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce. Kroměříž, 2011.*

19 *Z hlediska starého umění především: TOGNER, Milan (ed.) Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži. Kroměříž, 1998.*

SOUKUP, Michal (ed.) Olomoucká obrazárna I. Italské malířství 14.–18. století z olomouckých sbírek. Olomouc, 1996.

ELBELOVÁ, Gabriela (ed.) Olomoucká obrazárna II. Nizozemské malířství 16.–18. století z olomouckých sbírek. Olomouc, 2000.

KOSTELNÍČKOVÁ, Martina (ed.) Olomoucká obrazárna III. Středoevropské malířství 16.–18. století z olomouckých sbírek. Olomouc, 2008.

Obr. 3: Arcidiecézní muzeum Olomouc. Jeho součástí je také románský biskupský palác. Archiv Muzea umění Olomouc.

20 HLOBIL, Ivo (ed.) *Ultimi Fiori del Medioevo. Dal Gotico al Rinascimento in Moravia e nella Slesia. Olomouc, 2000.*
HLOBIL, Ivo (ed.) *The Last Flowers of the Middle Ages. From Gothic to the Renaissance in Moravia and Silesia. Olomouc, 2000.*

21 K muzejním sbírkám moderního a současného umění např.: PROKSCH, Nikolas (ed.) *Listování. Moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc. / Turning Pages. Modern Book Culture in the Collections of the Olomouc Museum of Art. Katalog výstavy. Olomouc, 2009.*
ŠIMKOVÁ, Anežka (ed.) *Pro tentokrát nesadat. Sbíрка užitého umění Muzea umění Olomouc. / This Time do not sit down. Collection of Applied art in the Olomouc Museum of Art. Katalog výstavy. Olomouc, 2011.*

BIELESZOVÁ, Štěpánka (ed.) *Civilizované iluze. Fotografická sbírka Muzea umění Olomouc. / Civilised Illusions. Photography Collection of the Olomouc Museum of Art. Katalog výstavy. Olomouc, 2012.*
22 ZATLOUKAL, Pavel. *Středoevropské forum Olomouc. Architektonická studie. / Olomouc Central European Forum. Architectural Design. Olomouc, 2009.*

pro obnovu a následnou péči o historické zahrady a parky včetně stálé expozice zahradní kultury.¹⁸

S oběma arcidiecézními muzei je od jejich založení spojena intenzivní výstavní a publikační činnost. Již předtím byly odborně zpracovány kolekce starého malířství v kroměřížské sbírce a všechny tři okruhy olomoucké obrazárny.¹⁹ Jedním z vyvrcholení péče o staré umění se stala výstava *Poslední květy středověku. Od gotiky k renesanci na Moravě a ve Slezsku* uspořádaná na závěr jubilejního roku 2000 v římském Palazzo Venezia.²⁰ Cyklus katalogů restaurátorských výstav získal ocenění v rámci soutěže Europa Nostra. Ale pořádány jsou i další typy výstav – některé z nich zkoumají moravské baroko a jeho jednotlivé tvůrčí osobnosti, jiné zdejšímu publiku přibližují významné sbírky starého i moderního duchovně orientovaného umění ze zahraničí.²¹

Zatím posledním velkým projektem muzea umění se stalo Středoevropské forum Olomouc (obr. 4). Přípravy k jeho založení se datují od roku 2007. Zástavbou proluky, která vznikla v sousedství muzejní budovy po zboření pěti historických domů v šedesátých letech, mají vzniknout prostory pro výstavní a expoziční sály, velkou knihovnu s archivem a místnosti pro aktivní práci s návštěvníky. Současně má být dokončena rekonstrukce budovy Muzea moderního umění (jak se nyní nazývá hlavní muzejní objekt). Součástí fora je také komorní Divadlo hudby, které v objektu působí od roku 1968, a meziválečné kino Central. Forum tak v jednom areálu slou-

čilo téměř všechny umělecké žánry. Jeho hlavním cílem má být jednak podchycování různorodých kulturních projevů středoevropského regionu, budování stálé expozice výtvarného umění po druhé světové válce, akviziční činnost, pořádání krátkodobých výstav včetně větších střednědobých přehlídek (např. bienále či trienále) poválečné a současné tvorby, vybudování informačního centra, knihovny s multimediálním archívem apod. Projekt vychází z několika předpokladů: střední Evropa tvořila historicky a tvoří i v současnosti region s řadou obdobných charakteristik. Také výtvarná kultura jednotlivých zemí vykazuje mnohé podobné, leckdy i společné rysy. Přesto se zatím nikdo systematicky nevěnoval snaze podchytit je, konfrontovat a vcelku je zveřejnit. Nehledě na to, že tok idejí nebýval pouze jednosměrný ze Západu do střední Evropy a dál na Východ. Mnohé z toho, co se po druhé světové válce odehrávalo na Západě, mělo relativně nezávislý ekvivalent také zde, ve středovýchodní Evropě. Do střední Evropy však patří také miliony vyhnanců a exulantů žijících po celém světě. Vedle českých zemí a Slovenska jsou předmětem zájmu Maďarsko, Polsko, ale i druhá strana někdejší železné opony – Rakousko a podstatná část Německa. Základním cílem projektu je tedy všestranná integrace jednotlivých národních kultur do širších, středoevropských souvislostí, v jejichž rámci koneckonců vznikaly.

V souvislosti s tím se muzeum již léta věnuje slovenskému, maďarskému, polskému, případně německému a rakouskému umění jak z hlediska výstavního, tak získáváním děl předních umělců tohoto regionu. Každoročně je tak nejméně jedna z výstav věnována problematice fora, ať již z hlediska nových sbírkových přírůstků nebo architektonické podoby novostavby. Zatím se bohužel nedaří získat potřebné finanční prostředky v rámci evropské pomoci regionům, přípravné práce nicméně stále pokračují.²²

Muzeum umění Olomouc dnes spravuje na 170.000 sbírkových předmětů starého i moderního umění. Jeho činnost probíhá ve třech objektech, v Muzeu moderního umění (budoucím Středoevropském foru Olomouc) a ve dvou arcidiecézních muzeích, olomouckém a kroměřížském. Základními cíli jsou vedle poskytování estetických zážitků a poučení snaha přispět k rehabilitaci někdejšího postavení Olomouce a konfrontaci starého s moderním uměním napomáhat udržení kontinuity mezi současností a základními pilíři evropské civilizace a kultury – antikou, judaismem a křesťanstvím.

Použité zdroje:

- BIELESZOVÁ, Štěpánka (ed.) *Civilizované iluze. Fotografická sbírka Muzea umění Olomouc. / Civilised Illusions. Photography Collection of the Olomouc Museum of Art.* Katalog výstavy. Olomouc, 2012.
- BREITENBACHER, Antonín a DOSTÁL, Eugen. *Katalog arcibiskupské obrazárny v Kroměříži.* Kroměříž, 1930.
- BREITENBACHER, Antonín. K dějinám arcibiskupské obrazárny v Kroměříži. Seznam obrazů Františka von Imstenraed z r. 1667. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*, 1932, č. 45.
- BREITENBACHER, Antonín. *Dějiny arcibiskupské obrazárny v Kroměříži.* Kroměříž 1925.
- ELBEL, Martin a JAKUBEC, Ondřej (eds.) *Olomoucké baroko I. Proměny ambicí jednoho města. Úvodní svazek.* Olomouc, 2010.
- ELBELOVÁ, Gabriela (ed.) *Olomoucká obrazárna II. Nizozemské malířství 16.–18. století z olomouckých sbírek.* Olomouc 2000.
- ELBELOVÁ, Gabriela a ZATLOUKAL, Pavel (eds.) *Arcidiecézní muzeum Olomouc. Průvodce.* Olomouc, 2006.
- HLOBIL, Ivo (ed.) *The Last Flowers of the Middle Ages. From Gothic to the Renaissance in Moravia and Silesia.* Olomouc, 2000.
- HLOBIL, Ivo (ed.) *Ultimi Fiori del Medioevo. Dal Gotico al Rinascimento in Moravia e nella Slesia.* Olomouc, 2000.
- JAKUBEC, Ondřej a ZATLOUKAL, Pavel (eds.) *Arcidiecézní muzeum Olomouc.* Olomouc, 2009.
- KOSTELNÍČKOVÁ, Martina (ed.) *Olomoucká obrazárna III. Středoevropské malířství 16. - 18. století z olomouckých sbírek.* Olomouc, 2008.
- MACHYTKA, Lubor, NEUMANN, Jaromír a ŠAFAŘÍK, Eduard A. *Mistrovská díla starého umění v Olomouci.* Katalog výstavy. Olomouc, 1967.
- PAVLÍČKOVÁ, Radmila. *Sídla olomouckých biskupů. Mecenáš a stavebník Karel z Liechtensteinu-Castelkorna 1664–1695.* Olomouc, 2001.
- PROKSCH, Nikolas (ed.) *Listování. Moderní knižní kultura ve sbírkách Muzea umění Olomouc. / Turning Pages. Modern Book Culture in the Collections of the Olomouc Museum of Art.* Katalog výstavy. Olomouc, 2009.
- SCHULZ, Jindřich (red.), *Dějiny Olomouce II.* Olomouc, 2009.
- SCHULZOVÁ, Alena. *Výtvarný život v Olomouci ve dvacátých letech dvacátého století.* Disertační práce Filozofické fakulty Univerzity Palackého. Olomouc, 1993.
- SOUKUP, Michal (ed.) *Olomoucká obrazárna I. Italské malířství 14. - 18. století z olomouckých sbírek.* Olomouc, 1996.
- ŠIMKOVÁ, Anežka (ed.) *Pro tentokrát ne-sedat. Sbírká užitého umění Muzea umění Olomouc. / This Time do not sit down.*

Obr. 4. Michal Sborwitz – Jan Šěpka, *Studie Středoevropského fora Olomouc*, 2009. Archiv Muzea umění Olomouc.

- Collection of Applied art in the Olomouc Museum of Art. Katalog výstavy. Olomouc, 2011.*
- TOGNER, Milan (ed.) *Kroměřížská obrazárna. Katalog sbírky obrazů Arcibiskupského zámku v Kroměříži. Kroměříž, 1998.*
- VLNAS, Vít. *Prameny k uměleckým ztrátám na československém území v letech 1939–1945 (Regesta fondu B 323 Spolkového archivu v Koblenci). In: Opuscula historiae Artium. Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis. F 48. Brno, 2004, s. 143–157.*
- ZATLOUKAL, Ondřej (ed.) *Arcibiskupský zámek a zahrady v Kroměříži. Průvodce. Kroměříž, 2011.*
- ZATLOUKAL, Ondřej a ZATLOUKAL, Pavel (eds.) *Luk & lyra. Ze sbírek Arcidiecézního muzea Kroměříž. Katalog výstavy. Olomouc, 2008.*
- ZATLOUKAL, Ondřej. *Et in Arcadia ego. Historické zahrady Kroměříže. / Et in Arcadia ego. Historical Gardens at Kroměříž. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004.*
- ZATLOUKAL, Pavel (ed.) *„Oznámení o Ikarově letu“. Olomoucká šedesátá léta v zrcadle výtvarné kultury. Katalog výstavy. Olomouc, 1998.*
- ZATLOUKAL, Pavel (ed.) *Muzeum umění Olomouc 1951-2011. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2012.*
- ZATLOUKAL, Pavel. *Muzeum umění Olomouc. Olomouc Museum of Art. Olomouc 1992.*
- ZATLOUKAL, Pavel. *Středoevropské forum Olomouc. Architektonická studie. / Olomouc Central European Forum. Architectural Design. Olomouc, 2009.*
- ZATLOUKAL, Pavel. *Vila Primavesi v Olomouci. Olomouc, 1990.*